

**DRUGI IZVJEŠTAJ O PRIMJENI MEĐUNARODNE KONVENCIJE
ZA ZAŠTITU SVIH OSOBA OD PRISILNOG NESTANKA ZA BOSNU I HERCEGOVINU**
(Zaključne napomene o izvještaju koji je Bosna i Hercegovina podnijela u skladu sa
članom 29, stav 1. Konvencije)

Sadržaj

I Uvod

II Sprovođenje pojedinačnih odredaba Konvencije

Član 1 - Zabrana prisilnog nestanka

Član 2 - Definicija prisilnog nestanka

Član 3 - Istraga

Član 4 – Propisivanje krivičnog djela u nacionalnom zakonodavstvu

Član 5 - Zločin protiv čovječnosti

Član 6 – Krivična odgovornost

Član 7 – Sankcije

Član 8 – Zastarjelost

Član 9 – Nadležnost

Član 10 – Pritvor

Član 11 – Obaveza krivičnog gonjenja i izručenja

Član 12 – Efikasna istraga

Član 13 – Izručenje Član 14 – Međunarodna pravna pomoć

Član 15 – Međunarodna saradnja

Član 16 – Non-refoulement

Član 17 – Zabrana tajnog pritvaranja

Član 18 – Informacije o licima lišenim slobode

Član 19 – Zaštita ličnih podataka

Član 20 – Ograničavanje prava na informacije

Član 21 – Oslobođanje lica

Član 22 – Mjere za sprječavanje i sankcionisanje odlaganja i ometanja upotrebe pravnih lijekova, propuštanja vođenja evidencije i uskraćivanja informacija

Član 23 – Obuka nadležnih organa

Član 24 – Prava žrtava

Član 25 – Zaštita djece

III Spisak najvažnijih međunarodnih instrumenata u oblasti ljudskih prava čija je Bosna i Hercegovina strana ugovornica

I Uvod

1. Pozivajući se na Revidirani osnovni dokument koji predstavlja dio izvještaja države članice Bosne i Hercegovine (Common core document) koji je kod nadležnih UN tijela deponovan pod brojem HRI/CORE/BIH/2011.
2. Međunarodna Konvencija za zaštitu svih osoba od prisilnog nestanka usvojena je od strane Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 20. decembra 2006. godine. Konvencija je otvorena za potpisivanje 6. februara 2007. godine. Bosna i Hercegovina je ratificirala Međunarodnu Konvenciju za zaštitu svih osoba od prisilnog nestanka u aprilu 2012. godine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, Međunarodni ugovori, br. 3/12 od 15.03.2012. godine). Potvrđivanjem ove Konvencije Bosna i Hercegovina je preuzela obavezu implementirati Konvenciju i preduzeti odgovarajuće mjere u cilju sprječavanja i sankcioniranja prisilnih nestanaka.
3. U skladu sa članom 29. Konvencije Bosna i Hercegovina je u obavezi da u roku od dvije godine nakon stupanja na snagu Konvencije, posredstvom Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija dostavi Komitetu o prisilnim nestancima izvještaj o mjerama koje su preduzete u cilju sprovođenja obaveza prema ovoj Konvenciji. Inicijalni izvještaj o sprovođenju Međunarodne Konvencije za zaštitu svih osoba od prisilnog nestanka pripremljen je od strane Interresorne radne grupe koju čine predstavnici nadležnih ministarstava i institucija u Bosni i Hercegovini. Radom Interresorne radne grupe koordiniralo je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine.
4. Nacrt Inicijalnog izvještaja prosljeđen je u proceduru obavljanja konsultacija i javne rasprave sa predstavnicima udruženja nestalih osoba u Bosni i Hercegovini, Savjetodavnog odbora Instituta za nestale osobe Bosne i Hercegovine, ICMP-a, Međunarodnog crvenog križa/krsta i predstavnika i drugih u cilju sagledavanja stanja u Bosni i Hercegovini u izvršenju obaveza koje Bosna i Hercegovina ima po ovoj Konvenciji.

A UVOD

1. Komitet za prisilne nestanke je razmatrao izvještaj Bosne i Hercegovine podnešen u skladu sa članom 29, stav (1) Konvencije (CED/C/BIH/1) na svom 180. i 181. zasjedanju (CED/C/SR.180 and 181), koje je održano 4. i 5. oktobra 2016. godine. Na 191. sjednici održanoj 12. oktobra 2016. godine je donio ove Zaključne napomene.
2. Komitet je pozdravio podnošenje izvještaja Bosne i Hercegovine u skladu sa članom 29, stav (1) Konvencije, koji je izrađen u skladu sa smjernicama za izvještavanje, kao i informacije koje se nalaze u njemu. Komitet cijeni iskren i konstruktivan dijalog sa delegacijom Države potpisnice o mjerama preduzetim na primjeni odredbi Konvencije, koji je raspršio nekoliko njegovih dilema.
3. Komitet se također zahvalio Državi potpisnici na pismenim odgovorima (CED/C/BIH/Q/1/Add.1) na listu pitanja (CED/C/BIH/Q/1).

B POZITIVNI ASPEKTI

4. Komitet pohvaljuje Državu potpisnicu zbog toga što je ratifikovala gotovo sve osnovne instrumente Ujedinjenih nacija za ljudska prava i njihove fakultativne protokole, kao i Rimski statut Međunarodnog krivičnog suda.
5. Komitet takođe pozdravlja činjenicu da je Država potpisnica priznala nadležnost Komiteta iz članova 31. i 32. Konvencije koji se odnose na primanje predstavki od Država potpisnica i pojedinaca.
6. Komitet takođe pohvaljuje Državu potpisnicu za mjere koje su usvojene u relevantnim područjima, uključujući:
 7. usvajanje Zakona o nestalim osobama, koji je stupio na snagu 2004. godine, a primjenjuje se na osobe koje su nestale u periodu od 30. aprila 1991. do 14. februara 1996. godine;
 8. osnivanje Instituta za nestale osobe 2008. godine;
 9. usvajanje Državne strategije za ratne zločine 2008. godine. Vijeće ministara BiH, po prijedlogu Ministarstva pravde BiH 22.01.2024. donijelo je Odluku o produženju roka strateškog cilja 1.2. revidirane Državne strategije za rad na predmetima ratnih zločina do kraja 2025. godine;
 10. usvajanje Zakona o programu zaštite svjedoka u Bosni i Hercegovini 2014. godine;
 11. potpisivanje različitih bilateralnih sporazuma i dokumenata o saradnji sa susjednim zemljama u potrazi za nestalim osobama s ciljem da se olakša procesuiranje navodnih počinitelja.
 12. Komitet konstatuje sa zadovoljstvom da je Država potpisnica uputila otvoreni poziv svim nosiocima mandata za specijalne procedure Vijeća za ljudska prava da posjete zemlju. S tim u vezi, Komitet pozdravlja posjetu Bosni i Hercegovini Radne grupe za prisilne nestanke 2010. godine i ohrabruje Državu potpisnicu da nastavi saradnju sa tim mehanizmom u okviru njegovog mandata.

C ODGOVORI NA PREPORUKE KOMITETA

13. Dok pozdravlja mjere koje Država potpisnica preduzima u odnosu na prisilni nestanak, uključujući i njegovo unošenje kao krivičnog djela u Krivični zakon Bosne i Hercegovine, Komitet smatra da, u vrijeme usvajanja ovih zaključnih napomena, važeći pravni okvir u cijeloj Državi potpisnici kojim se sprečava i kažnjava prisilni nestanak nije bio u potpunosti u skladu sa obavezama koje imaju države koje su ratifikovale Konvenciju. Komitet ohrabruje Državu potpisnicu da realizuje njegove preporuke koje su napravljene u konstruktivnom i korisnom duhu, s ciljem da se osigura da postojeći zakonski okvir i način na koji ga primjenjuju državni, entitetski i organi vlasti BD bude u potpunosti u skladu sa pravima i obavezama sadržanim u Konvenciji.
14. Svjestan izazova koje postavlja složeno ustavno uređenje Države potpisnice, Komitet sa zabrinutošću primjećuje da, kako na zakonodavnom nivou tako i u praksi, stepen poštovanja obaveza Države potpisnice iz Konvencije varira od jednog do drugog nivoa vlasti. U tom smislu, Komitet konstatuje da se preduzimaju koraci ka usklađivanju zakonodavstva na državnom, entitetskom i nivou BD, ali primjećuje da, za sada, razlike između krivičnih zakona mogu stvoriti pravnu nesigurnost što se tiče krivičnih djela, definicija i kazni koje se izriču za njih, što može ugroziti jedinstvenu primjenu Konvencije na cijeloj državnoj teritoriji.
- 15. Pozivajući se na član 41. Konvencije, Komitet preporučuje da Država potpisnica usvoji potrebne mjere kako bi se osiguralo da, na državnom, entitetskom i nivou BD, zakonska regulativa i praksa budu u potpunosti u skladu sa obavezama utvrđenim u Konvenciji.**

Ministarstvo pravde BiH je dostavilo mišljenje da je Rješenjem ministra pravde od 19.9.2019. godine, uspostavljena je Radna grupa za iznalaženje adekvatnih rješenja kojim će se otkloniti uočeni nedostaci i unaprijediti važeće odredbe Kaznenog zakona Bosne i Hercegovine i Zakona o kaznenom postupku Bosne i

Hercegovine, a koja će Radna grupa pripremiti u vidu nacrtu zakona o izmjenama i dopunama važećih propisa, te u cilju međusobnog usklađivanja kaznenog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini, inicirati i eventualne izmjene i dopune zakona iz kaznene oblasti na nivou entiteta i Brčko distrikta. Radna grupa će predložiti odredbe u svrhu usklađivanja ovih zakona sa obavezama iz Konvencije za zaštitu svih osoba od prisilnih nestanaka. Radna grupa je održala 17 sastanaka, a na 17. sastanku održanom 12.02.2025. godine, razmatrane su odredbe Krivičnog zakona BiH, koje se odnose na provedbu preporuka iz Izvještaja Komiteta za prisilne nestanke.

Definicija i propisivanje krivičnog djela prisilnog nestanka (čl. 1-7)

Zabrana odstupanja od odredbi o zabrani prisilnog nestanka

16. Komitet sa zabrinutošću primjećuje da domaće zakonodavstvo posebno ne propisuje zabranu prisilnog nestanka ni pod kakvim izuzetnim okolnostima (čl. 1).

17. Komitet preporučuje da Država potpisnica preduzme zakonodavne mjere koje su potrebne da se posebno u domaće zakonodavstvo ubaci apsolutna zabrana prisilnog nestanka na svim nivoima, u skladu sa članom 1, stav (2) Konvencije.

Ministarstvo pravde BiH je dostavilo odgovor da izričita zabrana prisilnog nestanka nije propisana ni jednim aktom na nivou Bosne i Hercegovine, ali je Ustavom Bosne i Hercegovine u članu II 3.a) propisana obaveza poštivanja prava na život kao jednog od osnovnih ljudskih prava za sve osobe u BiH, kako i prava na osobnu slobodu i sigurnost (članu II 3. d).

Krivično djelo prisilnog nestanka

18. Komitet pozdravlja što je Bosna i Hercegovina u maju 2015. godine usvojila izmjene i dopune Krivičnog zakona kojima je uvedeno djelo prisilnog nestanka kao zasebno krivično djelo u članu 190 (a) i uzima u obzir informaciju Države potpisnice da ova nova odredba ne pokriva odgovornost službenika na entitetskom i nivou BD. Primjećuje da određeni broj članova u krivičnim zakonima na entitetskom i nivou BD sadrže elemente koji se odnose na prisilni nestanak, ali je i dalje zabrinut zbog činjenice da ovi članovi nisu dovoljni da na adekvatan način obuhvate sve sastavne elemente i modalitete prisilnog nestanka, kako je definisano članovima 2 i 6. Konvencije. U tom pogledu, Komitet smatra da će samo propisivanje prisilnog nestanka kao posebnog krivičnog djela u cijeloj zemlji omogućiti da Država potpisnica ispuni svoju obavezu iz člana 4, koja je usko povezana sa drugim ugovornim obavezama u vezi sa zakonodavstvom, kao što su one iz članova 6, 7 i 8 (čl.2, 4-8).

19. Tužilaštvo BiH pored primjene odredbe člana 190 (a) Krivičnog zakona BiH koja se odnosi na krivično djelo prisilni nestanak, u Posebnom odjelu za ratne zločine tematiku prisilnog nestanka lica primjenjuje u mnogim predmetima gdje su podignute optužnice za krivična djela odredbe člana 172 Zločini protiv čovječnosti.

20. Komitet preporučuje da Država potpisnica usvojiti zakonodavne mjere koje su potrebne kako bi se osiguralo da prisilni nestanak kao posebno djelo bude unesen u krivične zakone Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko Distrikta, u skladu s definicijom iz člana 2. Konvencije. U tom smislu, Država potpisnica treba da:

(a) osigura da za djelo budu zapriječene odgovarajuće kazne uzimajući u obzir njegovu izuzetnu težinu;

(b) garantuje da, ako se na prisilni nestanak primjenjuje zastara, rok zastare bude dug i proporcionalan izuzetnoj težini krivičnog djela i, uzimajući u obzir trajnu prirodu krivičnog djela, da počinja od trenutka kada je krivično djelo prestalo; i

(c) osigura da modaliteti predviđeni u članu 6. Konvencije budu uključeni u sve pozitivne zakone.

Shodno odgovoru **Ministarstva pravde BiH**, radna grupa iz odgovora za Preporuku 10. će utvrditi stepen usklađenosti pozitivnog zakonodavstva u BiH sa Konvencijom, te će predložiti odgovarajuće dopune Krivičnog zakona BiH. Radna grupa koja radi na izmjenama i dopunama Krivičnog zakona BiH je već razmatrala preporuke i pripremila odredbe kojima se vrši usklađivanje zakona sa Konvencijom.

Otežavajuće i olakšavajuće okolnosti

21. Dok konstatuje da Krivični zakon Bosne i Hercegovine sadrži opšte principe odmjeravanja kazne, Komitet primjećuje da Država potpisnica nije unijela posebne odredbe koje će omogućiti primjenu olakšavajućih i otežavajućih okolnosti za počinjena djela prisilnog nestanka koje su navedene u članu 7, stav 2, tačka a) Konvencije (čl.7).

22. Komitet preporučuje da Država potpisnica preduzme potrebne zakonodavne mjere da osigura da Krivični zakon Bosne i Hercegovine propiše olakšavajuće i otežavajuće okolnosti za počinjena djela prisilnog nestanka koje su navedene u članu 7, stav 2, tačka a) Konvencije.

Shodno odgovoru **Ministarstva pravde BiH**, radna grupa iz odgovora za Preporuku 10. će predložiti i odredbu kojom se propisuju olakšavajuće i otežavajuće okolnosti za počinjena krivična djela prisilnog nestanka u okviru Krivičnog zakona BiH, u skladu sa Konvencijom. Radna grupa koja radi na izmjenama i dopunama Krivičnog zakona BiH je već razmatrala preporuke i pripremila odredbe kojima se vrši usklađivanje zakona sa Konvencijom.

Krivična odgovornost i pravosudna saradnja u krivičnim stvarima (čl. 8-15)

Istraga prisilnih nestanaka počinjenih u kontekstu oružanog sukoba u bivšoj Jugoslaviji

23. Komitet pozdravlja vrlo visoku stopu pronalaženja i identifikovanja osoba čiji nestanak je prijavljen kao posljedica rata, kao i nedavno preduzete korake na ubrzanju istraga. Napominje, međutim, da su sudbina i mjesta gdje se nalazi oko jedna trećina od 30.000 osoba nestalih u Državi potpisnici kao posljedica rata i dalje nepoznati i napominje da su mnogi od njih mogli biti žrtve prisilnog nestanka. U tom smislu, Komitet izražava zabrinutost zbog sporosti ekshumacija i identifikacija i nedovoljnog budžeta Tužilaštva Bosne i Hercegovine, kao i nedostatka stručnjaka za sudsku medicinu u Državi potpisnici. Komitet je zabrinut što su problemi, uključujući i politizaciju, usporili proces verifikacije podataka koji se unose u Centralne evidencije nestalih osoba (čl. 12 i 24).

24. Komitet preporučuje da Država potpisnica nastavi napore na utvrđivanju istine i ustanovljavanju sudbine i mjesta gdje se nalaze osobe koje su prijavljene kao nestale i, u slučaju smrti, na identifikaciji posmrtnih ostataka. Preporučuje, naročito, da Država potpisnica:

a) obezbijediti Tužilaštvu Bosne i Hercegovine adekvatne ljudske i finansijske resurse i postavi još vještaka forenzičara kako bi se osiguralo da se ekshumacije i identifikacije odvijaju što je brže moguće nakon pronalaženja posmrtnih ostataka; i

b) ubrza proces verifikacije podataka u Centralnoj evidenciji nestalih osoba.

Institut za nestale osobe BiH (Institut) je dostavio odgovor u kojem navode da je Centralna evidencija nestalih osoba Bosne i Hercegovine (CEN BiH) nastala objedinjavanjem svih dostupnih baza podataka o nestalim osobama od kojih su najvažnije četiri primarne baze podataka: baza podataka Federalne komisije za nestale osobe, baza podataka Međunarodne komisije za nestale osobe (ICMP), baza podataka Međunarodnog komiteta Crvenog križa (ICRC) i baza podataka Kancelarije za traženje nestalih i zarobljenih vojnika i civila Republike Srpske. Objedinjavanjem svih dostupnih baza podataka i njihovim daljnjim pročišćavanjem utvrđen je broj od 34.965 različitih imena i prezimena koji čine CEN BiH.

U skladu sa članom 2. tačka 5. Zakona o nestalim osoba BiH („Službeni glasnik BiH”, broj: 50/04) svako ime i prezime koje je u CEN BiH mora proći postupak verifikacije, koji podrazumijeva postupak provjere vjerodostojnosti podnesene prijave o nestanku prijavljene osobe.

Institut smatra da je ova preporuka uspješno realizirana jer je u Sektoru Centralne evidencije nestalih osoba Instituta za nestale osobe Bosne i Hercegovine od 2016. godine do 31. 12. 2023. godine verificirano 10.472 nestale osobe (Tabela I).

GODINA	BROJ VERIFICIRANIH
2016	2141
2017	2300
2018	2000
2019	1800
2020	1000
2021	850
2022	200
2023	181
UKUPNO	8472

Tabela I. Broj verificiranih po godinama

Sa 31. 12. 2023. godine ukupno je obrađeno 33.840 prijava nestalih osoba od kojih je ukupno verificirano 29.831 prijava nestalih osoba, dok se 1.907 prijava nalazi u Registru neverificiranih prijava, a 2.102 prijave nalaze se u Registru brisanih prijava.

U Registru neverificiranih prijava nalaze se prijave koje je Komisija za verifikaciju podataka iz podnesenih prijava o nestalim osobama obradila, ali ove prijave imaju elemente spornosti i njihov broj stalno varira ovisno o prikupljanju novih podataka i dokumentacije vezene za elemente spornosti.

U Registru brisanih prijava nalaze se prijave gdje je ustanovljeno daje osoba živa, ili je nestala izvan vremenskog okvira koji propisuje Zakon o nestalim osobama (30. 4. 1991 do 14. 2. 1996. godine), ili je iz službenih evidencija i dokumentacije poznato mjesto ukopa.

Od ukupno verificiranih 29.831 prijave nestalih osoba (to su osobe koje su nakon procesa verifikacije dobile status nestale osobe) 7.630 odnosi se na prijave osoba za kojima se još uvijek traga.

U skladu sa Zakonom o nestalim osobama, proces prijavljivanja nestalih osoba još uvijek je otvoren. Članovi obitelji nestalih osoba još uvijek prijavljuju svoje najmilije Institutu za nestale osobe BiH. Novozaprimljene prijave nestalih osoba imaju prioritet u postupku verifikacije. Od 2016. godine do danas Institut za nestale osobe zaprimio je 224 nove prijave za traženje nestalih osoba (Tabela 2.)

GODINA	BROJ NOVIH PRIJAVA
2016.	31
2017.	44
2018.	29
2019.	32
2020.	14
2021.	18
2022.	29
2023.	27
UKUPNO	224

Tabela 2. Broj novih prijava za traženje po godinama

U skladu sa naprijed navedenim, vidljivo je da je u izvještajnom periodu učinjen ogroman napredak u procesu verifikacije prijava nestalih osoba. Ova preporuka je u potpunosti realizirana. Za verifikaciju su ostali samo složeni slučajevi (vrlo mali broj koji je u procesu verifikacije) gdje se podaci i dokumentacija potražuju od susjednih zemalja koje su nastale raspadom bivše Jugoslavije, jer je određen broj nestalih osoba živio u jednoj zemlji a nestao u drugoj, kao i nove prijave koje članovi obitelji kontinuirano podnose. Ne postoji zastoj u procesu verifikacije, već se može konstatirati daje to svakodnevni, kontinuirani proces.

Komiteta primjećuje sa zabrinutošću da se budžet Instituta za nestale osobe prepolovio od njegovog osnivanja, bez obzira što Institut postepeno preuzima nadležnosti Međunarodne komisije za nestale osobe i žali što Institut nije snabdjeven potrebnom tehnologijom za efikasno otkrivanje grobnica i njihovo ekshumiranje. Komitet je također zabrinut što imenovanje članova Upravnog odbora traje od 2012. godine i pozdravlja informaciju koju je dala delegacija Države potpisnice da njihovo imenovanje uskoro predstoji (čl. 12 i 24).

25. Komitet preporučuje da Država potpisnica obezbijedi Institutu za nestale osobe potrebne finansijske, ljudske i tehnološke resurse da na odgovarajući način ispuni svoj mandat, te da ubrza imenovanje članova Upravnog odbora.

Institut za nestale osobe BiH navodi da od svog osnivanja 2008. godine, suočen je sa nedostatkom ljudskih, tehnoloških i finansijskih kapaciteta. U Bosni i Hercegovini se još uvijek traga za 7.630 nestalih osoba. Na području bivše Jugoslavije (Bosna i Hercegovina, R. Hrvatska, R. Srbija, R. Crna Gora i Kosovo) traga se za još 11.563 nestalih osobe. Od tog broja 65,9 % odnosi se na Bosnu i Hercegovinu tj. 7.630 nestalih osoba.

Dalje se navodi da vlasti u Bosni i Hercegovini nisu osigurale potrebne ljudske, finansijske i tehnološke resurse da bi se proces traženja nestalih osoba ubrzao i efikasno riješio slučaj nestanka 7.630 građana Bosne i Hercegovine. Poseban problem predstavlja nedostatak savremene opreme za rad na terenu (georadari, sonde, zaštitna oprema, terenska vozila, dronovi) kao i nedostatak finansijskih sredstava za digitalizaciju Centralne evidencije nestalih osoba BiH.

Institut, također, smatra da Vijeće ministara Bosne i Hercegovine ne rješava pozitivno zahtjeve menadžmenta Instituta za povećanjem finansijskih sredstava za nabavku gore navedene opreme, već se finansijska sredstva Institutu svake godine u kontinuitetu smanjuju.

Dodatni problem predstavlja neusvajanje budžeta u zakonom predviđenim rokovima, tako de se proces finansiranja rada Instituta odvija kroz privremeno finansiranje kojim se osiguravaju novčana sredstva samo za najneophodnije (tekuće) poslove i zadaće Instituta.

Procesuiranje krivičnih predmeta

26. Komitet pozdravlja napore preduzete na međunarodnom i nacionalnom nivou da bi se krivično gonili i kaznili počinioci zločina vezanih za ratna dešavanja. Međutim, zabrinut je da, uprkos ovim naporima, i dalje ostaje veliki broj neriješenih predmeta ratnih zločina i da je broj optužnica i presuda izrečenih počiniocima krivičnog djela prisilnog nestanka i dalje veoma ograničen. Osim toga, Komitet uzima u obzir da Ustavni sud Bosne i Hercegovine nije izvršio procjenu posebnih okolnosti svakog pojedinačnog slučaja, uključujući i težinu počinjenih zločina, kada je naredio poništenje presuda, nakon presude Evropski sud za ljudska prava u slučaju *Maktouf i Damjanović*¹. Komitet je veoma zabrinut da je ponovno suđenje predmeta ratnih zločina i genocida dovelo do drastičnog smanjenja kazni, uključujući i onih izrečenih počiniocima prisilnog nestanka, te da su osuđeni počinitelji pušteni na slobodu da čekaju ponovno suđenje, što je rezultiralo strahom, nesigurnošću i ponovnom viktimizacijom nekih osoba i nedostatkom povjerenja u pravosudni sistem (čl.7, 8, 12, 24).

27. Komitet se prisjeća trajne prirode krivičnog djela prisilnog nestanka i preporučuje da Država potpisnica ubrza svoje napore na realizaciji Nacionalne strategije za ratne zločine i osigura da svi slučajevi prisilnog nestanka koji su možda počinili agenti Države potpisnice ili osobe ili grupe osoba koje djeluju sa njihovim dopuštenjem, podrškom ili pristankom u kontekstu oružanih sukoba u bivšoj Jugoslaviji, budu temeljito i nepristrasno istraženi bez odlaganja; a oni za koje se utvrdi da su odgovorni, uključujući i komandante i nadređene civilne autoritete, budu kažnjeni u skladu sa težinom njihova djela.

Ministarstvo pravde BiH je dostavilo odgovor da je Vijeće ministara BiH 12.04.2017. godine osnovalo Radnu grupu za izradu izmjena i dopuna Državne strategije za rad na predmetima ratnih zločina, s ciljem da se kroz izmjene i dopune Strategije predvide adekvatni mehanizmi koji će unaprijediti procesuiranje predmeta ratnih zločina u sudovima i tužilaštvima u BiH kroz odgovarajuću raspodjelu predmeta ratnih zločina između pravosuđa na nivou BiH i entiteta i Brčko distrikta BiH te prevashodno obezbijediti efikasnije procesuiranje najsloženijih i najprioritetnijih predmeta ratnih zločina u postavljenim rokovima. Revidirana Strategija je usvojena u septembru 2020. godine. Osnovni cilj strategije je “Procesuirati najsloženije i najprioritetnije predmete ratnih zločina pred Sudom BiH i Tužilaštvom BiH, a ostale predmete pred pravosudnim organima entiteta i Brčko distrikta, sve do kraja 2023. godine”. Kako bi se omogućilo ustupanje većeg broja predmeta pravosuđu u entitetima i Brčko distriktu BiH, bilo je potrebno izmijeniti kriterijume za ocjenu složenosti tj. učiniti ih fleksibilnijim i na taj način omogućiti prenos najvećeg broja manje složenih predmeta, kako bi se Sud i Tužilaštvo BiH posvetili procesuiranju najsloženijih predmeta ratnih zločina. Odlukom Vijeća ministara Bosne i Hercegovine koja je donesena 30.3.2023. godine, formirano je Nadzorno tijelo za praćenje provedbe Revidirane državne strategije za rad na predmetima ratnih zločina. Odluka je objavljena u „Službenom glasniku BiH”, broj 28/23 te je Nadzorno tijelo počelo ispunjavati zadatke predviđene navedenom odlukom.

Tužilaštvo BiH u svom dopisu navodi da je u kontekstu preporuka Komiteta u smislu poduzimanja napora za realizacijom Revidirane državne strategije za rad na predmetima ratnih zločina (Revidirana državna strategija) potrebno navesti da su u cilju realizacije strateških mjera poduzete prije svega radnje detaljne analize složenosti KTRZ I predmeta, te preklavifikacije pojedinih KTRZ predmeta radi njihovog ustupanja na krivično postupanje entitetskim tužilaštvima, sve u cilju ostvarenja strateške mjere prema kojoj je Tužilaštvo BiH zaduženo za procesuiranje najsloženijih predmeta. Spajanjem više KTRZ predmeta postignut je i cilj strategije da se procesuiraju cjeloviti događaji. Nadalje, Tužilaštvo BiH poduzima značajne napore u ostvarivanju regionalne saradnje uzimajući u obzir određeni broj predmeta u kojima su lica nedostupna za organe gonjenja u BiH, jer se nalaze u drugim zemljama regije i sl. U cilju primjene Revidirane državne strategije u predmetima koji se vode za zločine protiv čovječnosti i u kontekstu procesuiranja prisilnog nestanka, potrebno je navesti da je za zločine protiv čovječnosti u toku 2021-2023. godine ukupno podignute 24 optužnice, te u tom smislu Tužilaštvo BiH

¹ Presuda Velikog vijeća Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Maktouf i Damjanović protiv Bosne i Hercegovine* (Tužbe br. 2312/08 i 34179/08).

temeljito i nepristrasno istražuje i procesuirati bez odlaganja obilježja bića krivičnog djela a koja se odnose na prisilni nestanak lica.

Ministarstvo pravde RS je dostavilo odgovor da je Vlada Republike Srpske ispunila sve obaveze vezane za Revidiranu strategiju za rad na predmetima ratnih zločina, te da je Revidirana strategija usvojena 24.9.2020. godine.

Zaštita osoba koje učestvuju u istragama

23. Dok pozdravlja osnivanje novog odjela za pružanje podrške svjedocima na suđenjima za ratne zločine, Komitet je zabrinut zbog:

- (a) slučajeva zastrašivanja i prijetnje žrtvama i svjedocima prisilnog nestanka;
- (b) nedovoljnih kapaciteta za zaštitu svjedoka, uključujući i nepostojanje programa zaštite svjedoka u entitetima, gdje su prebačeni predmeti ratnih zločina; i (čl.12).
- (c) nedostaci i razlike u pružanju pomoći i psihološke podrške širom zemlje (čl.12)

24. Komitet preporučuje da Država potpisnica:

(a) **osigura da sve tvrdnje o prijetnjama ili zastrašivanju žrtava i svjedoka u sudskim postupcima koji se odnose na ratne zločine i prisilne nestanke budu brzo, temeljito i nepristrano istražene; da navodni počinioci budu krivično gonjeni; i, ukoliko budu proglašeni krivim, da budu kažnjeni sa odgovarajućim kaznama;**

(b) **osigura efikasnu realizaciju postojećih zaštitnih mjera za sve osobe navedene u članku 12, stav 1. Konvencije i osigura da osobe koje svjedoče pred okružnim, kantonalnim i drugim nižim sudovima dobiju mjera podrške i zaštite slične onima predviđenim u Zakonu o programu zaštite svjedoka;**

(c) **osigura adekvatnu i kontinuiranu psihološku podršku žrtvama i svjedocima prije, tokom i nakon suđenja za ratne zločine.**

Tužilaštvo BiH aktivno radi na procesuiranju prijetnji i zatrašivanju žrtava i svjedoka u sudskim postupcima koji se odnosi na ratne zločine. Tokom 2020. godine tužilaštvo je podiglo optužnicu protiv tri pripadnika „Ravnogorskog pokreta” koji se terete da su na području Višegrada i okoline, u mjesecu martu 2019. godine, svojim djelima, radnjama i postupcima javno izazvali i raspirivali nacionalnu i vjersku mržnju, razdor i netrpeljivost među konstitutivnim narodima u Bosni i Hercegovini. U predmetu protiv pripadnika „Ravnogorskog pokreta” donesena je pravomoćna osuđujuća presuda.

Također, Tužilaštvo BiH aktivno postupa u par predmeta iz ove oblasti od kojih se jedan vodi za krivično djelo odredbe člana 240 Krivičnog zakona BiH, otkrivanje identiteta zaštićenog svjedoka, a druga dva za prijetnje svjedoku/zaštićenom svjedoku, a sve u vezi predmeta ratnih zločina. U vezi prijetnji svjedocima u predmetima ratnih zločina doneseno je više odluka, te je donesena i osuđujuća presuda za otkrivanje identiteta zaštićenog svjedoka u postupku organiziranja terorističke grupe u predmetima terorizma.

Tužilaštvo BiH također osigurava efikasne mjere zaštite za svjedoke koji su imali određene mjere zaštite prilikom svjedočenja pred MKSJ i MRMKS, a ukoliko se ponovo saslušavaju kao svjedoci pred Sudom BiH. U kontekstu navedenog Tužilaštvo BiH postupa u skladu sa Uputstvom o postupku za izmjenu zaštitnih mjera na osnovu pravila (86) H Pravidnika o postupku i dokazima Mehanizma. Na ovaj način Tužilaštvo BiH osigurava efikasnu realizaciju zaštitnih mjera u smislu člana 12 stav I Konvencije.

U vezi preporuka Komiteta iz ove oblasti neophodno je navesti da Tužilaštvo BiH raspolaže mehanizmima kojima se osigurava adekvatna i kontinuirana psihološka podrška žrtvama i svjedocima prije, tokom i nakon suđenja kroz postojanje Odjela za istrage i podršku svjedocima koji djeluje u skladu sa Uputstvom o postupanju službenika za

podršku svjedocima Odjela za istrage i podršku svjedocima Tužilaštva BiH.

Amnestija, pomilovanje i imunitet

25. Komitet je zabrinut:

(a) što član 118, stav 2. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine predviđa mogućnost davanja amnestije za zločine propisane međunarodnim pravom;

(b) zbog zakonskih prijedloga koji bi omogućili pomilovanje za osobe osuđene za zločine genocida, ratne zločine i zločine protiv čovječnosti, nakon odsluženja tri petine kazne; i

(c) što imunitet od krivičnog gonjenja može biti odobren pri zaključivanju sporazuma / priznanju krivice u zamjenu za informacije o pojedinačnim i masovnim grobnicama (čl. 7, 11, 24).

26. Komitet preporučuje da Država potpisnica ukine sve odredbe koje mogu imati učinak oslobađanja počinitelja prisilnog nestanka od bilo kog krivičnog postupka ili sankcije. Posebno preporučuje da Država potpisnica preduzme zakonodavne mjere koje su potrebne da:

(a) ukine mogućnost davanja amnestije za krivična djela propisana međunarodnim pravom, uključujući prisilni nestanak;

(b) povuče prijedlog za izmjene i dopune Zakona o pomilovanju Bosne i Hercegovine i osigura da se uzme u obzir koliko je izuzetno teško krivično djelo prisilnog nestanka kada se razmatra mogućnost davanja pomilovanja; i

(c) osigura da sporazum o priznanju krivice i drugi načini koji se koriste da se razjasne slučajevi prisilnog nestanka ili identifikuju počinioci prisilnog nestanka ne ometaju pristup žrtava pravdi i ne dovode do nekažnjivosti.

a) **Ministarstvo pravde BiH** je 2017. godine dostavilo Vijeću ministara Nacrt Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona BiH kojim je pored drugih odredaba, predložena i dopuna član 118., na način da se isključi mogućnost davanja amnestije za počinitelje krivičnih djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom. Međutim, Nacrt zakona nije usvojen te je vraćen na doradu. Radna grupa će ponovo razmotriti predmetnu odredbu i pripremiti prijedlog za usvajanje.

b) Vijeće ministara BiH nije prihvatilo tekst Zakona o izmjenama Zakona Bosne i Hercegovine o pomilovanju, o čemu je aktom od 14.2.2020. godine informisano Ministarstvo pravde BiH te ovaj zakon više nije u proceduri.

Suspenzija sa dužnosti i proces provjere

27. Dok konstatuje da policijski službenici i državni službenici Bosne i Hercegovine za koje se sumnja da su počinili krivično djelo budu eventualno privremeno suspendovani sa dužnosti tokom istrage, Komitet je zabrinut zbog nejasnoće da li postojeće zakonodavstvo na entitetskom i nivou BD pruža iste garancije i da li postoje proceduralni mehanizmi na cijeloj teritoriji za isključivanje snaga sigurnosti ili snaga za provedbu zakona iz istrage o prisilnom nestanku kada su jedan ili više njihovih službenika optuženi su da su počinili ili da su bili uključeni u izvršenje tog krivičnog djela (čl. 12).

28. U cilju jačanja postojećeg zakonskog okvira i osiguravanja adekvatne primjene člana 12, stav 4. Konvencije, Komitet preporučuje da eksplicitne zakonske odredbe budu usvojene na državnom, entitetskom i nivou BD, koje izričito propisuju:

(a) suspenziju, za vrijeme trajanja istrage, svih državnih službenika, civilnih ili vojnih, koji su osumnjičeni da su počinili krivično djelo prisilnog nestanka; i

(b) mehanizam koji osigurava da snage za provedbu zakona ili sigurnosne snage čiji su članovi osumnjičeni da su počinili prisilni nestanak ne budu u poziciji da utiču na tok istrage ili da ga ometaju, direktno ili indirektno.

Shodno Ministarstvu pravde BiH:

a) Zakoni koji uređuju radne odnose na nivou Bosne i Hercegovine ne propisuju izričito suspenziju ni za jednu posebnu vrstu krivičnog djela. Zakon o radu u institucijama Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH" broj 26/04 ... i 93/17), u članu 66. propisuje da poslodavac može suspendovati zaposlenika sa dužnosti ako je krivični postupak pokrenut protiv zaposlenika za djelo za koje je predviđena kazna zatvora u trajanju od najmanje pet godina.

I Zakon o državnoj službi u institucijama Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH" broj 19/02 ... i 40/12), u članu 58. propisuje da će institucija u kojoj je državni službenik zaposlen, suspendovati ga sa dužnosti, ako je protiv njega krivični postupak pokrenut za djelo za koje se izriče kazna zatvora u trajanju od najmanje pet godina.

U Krivičnom zakonu Bosne i Hercegovine, propisano je da se za krivično djelo prisilni nestanak počinjeno za vrijeme ratnih okolnosti, počinitelj može kazniti kaznom zatvora u trajanju od najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora, a za krivično djelo prisilnog nestanka izvan ratnih okolnosti, propisana je kazna zatvora od najmanje osam godina.

Uzimajući u obzir visinu zapriječenih kazni za ova djela, institucija može suspendovati zaposlenika, a državnog službenika će obavezno suspendovati, ako protiv njih bude pokrenut krivični postupak.

Ministarstvo pravde RS je dostavilo odgovor da Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske primjenjuje odredbe Zakona o policiji i unutrašnjim poslovima gdje je u članu 122. propisano da se policijski službenik obavezno suspenduje ako mu je određen pritvor počev od prvog dana pritvora.

Takođe je istim članom propisano da se policijski službenik može suspendovati ako je protiv njega podignuta ili potvrđena optužnica za krivično djelo ili pokrenut disciplinski postupak zbog teže povrede dužnosti i ako bi njegovo prisustvo na radu štetilo interesima i ugledu Ministarstva. Suspenzija može trajati do okončanja unutrašnjeg, disciplinskog, odnosno krivičnog postupka.

Odluku o suspenziji i odluku o prestanku razloga za suspenziju donosi rukovodilac osnovne organizacione jedinice. U toku trajanja suspenzije oduzima se službeno oružje, značka i službena legitimacija i zabranjuje se nošenje službene uniforme. U skladu sa odredbama Pravilnika o disciplinskom postupku i Uputstva o sprovođenju unutrašnjeg postupka u Ministarstvu unutrašnjih poslova, načelnik jedinice za profesionalne standarde može predložiti rukovodiocu osnovne organizacione jedinice da suspenduje policijskog službenika, ukoliko ocijeni da njegovo prisustvo na poslovima i zadacima može ometati sprovođenje unutrašnjeg postupka.

Prema Tužilaštvu Brčko distrikta BiH (27)., Krivično zakonodavstvo Brčko distrikta BiH u zakonu propisuje postojanje krivičnog djela –Prisilni nestanak- iz člana 179b koji glasi:

(1) Službeno lice u institucijama Brčko distrikta Bosne i Hercegovine ili bilo koje drugo lice koje djeluje u svojstvu službenog lica u institucijama Brčko distrikta Bosne i Hercegovine ili po naređenju ili na podsticaj ili s izričitim ili prešutnim pristankom službenog lica u institucijama Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, koje drugo lice zatvori, drži zatvoreno ili ga na drugi način liši slobode kretanja i pri tome odbije da prizna da ga je lišilo slobode ili skriva informacije o sudbini ili lokaciji tog lica, stavljajući ga tako izvan zaštite zakona, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(2) Kaznom iz stava 1 ovog člana kaznit će se i službeno lice u institucijama Brčko distrikta Bosne i Hercegovine koje je naredilo ili podsticalo ili dalo izričit pristanak ili znalo i prešutno se saglasilo s počinjenjem krivičnog djela iz stava 1 ovog člana.

(3) Ko je kao pretpostavljeni znao ili je svjesno zanemario informaciju da je njemu podređeni

počinilac počinio krivično djelo iz stava 1 ovog člana ili da se nalazi pred počinjenjem krivičnog djela, a bio je odgovoran i imao kontrolu nad postupcima koji su se odnosili na počinjenje krivičnog djela iz stava 1 ovog člana, pa nije preduzeo sve potrebne i razumne mjere u njegovoj moći da spriječi ili onemogući izvršenje krivičnog djela iz stava 1 ovog člana ili da to pitanje preda državnim vlastima radi istrage i krivičnog gonjenja, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(4) Činjenica da je neko lice postupalo po naređenju vlade ili nekog njemu nadređenog lica ne oslobađa ga krivice, ali može uticati na ublažavanje kazne.

Također, što se tiče Brčko distrikta BiH ne postoje proceduralni mehanizmi za isključivanje snaga sigurnosti ili snaga za provedbu zakona iz istrage o prisilnom nestanku kada su jedan ili više njihovih službenika optuženi da su počinili ili da su bili uključeni u izvršenje tog krivičnog djela.

Prema Tužilaštvu Brčko distrikta BiH, (28,a), Zakon o državnoj službi u organima javne uprave Brčko distrikta BiH u član 100. propisuje:

(Slučajevi udaljenja)

(1) Rješenjem rukovodioca organa javne uprave, službenik, odnosno namještenik udaljava se iz službe, ako je:

- a) protiv njega potvrđena optužnica za krivično djelo počinjeno u vršenju službene dužnosti ili druge odgovorne dužnosti;
 - b) protiv njega potvrđena optužnica za krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora u trajanju od najmanje tri godine;
 - c) protiv njega pokrenut disciplinski postupak zbog teže povrede službene dužnosti, a povreda je takve prirode da bi ostanak u službi, dok traje taj postupak, mogao štetiti interesima službe;
 - d) protiv njega određen pritvor u istrazi u krivičnom postupku;
 - e) izrečena mjera zabrane rada na poslovima do okončanja krivičnog postupka, a nije određen pritvor.
- (2) Udaljenje iz službe traje do donošenja pravosnažne presude u krivičnom postupku, donošenja konačne odluke u disciplinskom postupku zbog teže povrede službene dužnosti, odnosno do isteka pritvora ili ukidanje mjere zabrane rada.

Zakon o policijskim službenicima Brčko distrikta BiH u članu 134. propisuje:

Razlozi za suspenziju

(1) Policijski službenik može biti privremeno suspendovan sa zadataka i dužnosti koje vrši ili privremeno suspendovan iz Policije ako je protiv njega pokrenut krivični ili disciplinski postupak.

(2) Izuzetno od stava 1 ovog člana, policijski službenik, na prijedlog rukovodioca organizacione jedinice čiji je pripadnik ili rukovodioca organizacione jedinice nadležne za unutrašnju kontrolu, može i prije pokretanja krivičnog ili disciplinskog postupka biti privremeno suspendovan sa zadataka i dužnosti koje vrši ili suspendovan iz Policije, ako postoje osnovi sumnje da je učinio krivično djelo ili težu povredu službene dužnosti i ako se, s obzirom na prirodu krivičnog djela ili prirodu teže povrede službene dužnosti kao i okolnosti pod kojima je učinjeno krivično djelo, odnosno teža povreda službene dužnosti, može osnovano vjerovati da bi njegov daljnji rad štetio interesima službe ili internom postupku.

Do dana današnjeg na području Brčko distrikta BiH nije došlo do počinjenja krivičnog djela Prisilni nestanak, a također nepoznati su mehanizmi koji osiguravaju da snage za provedbu zakona ili sigurnosne snage čiji članovi su osumnjičeni da su počinili pomenuto krivično djelo ne budu u poziciji da utiču na tok istrage ili da je na bilo koji drugi način ometaju direktno ili indirektno.

Mjere za sprečavanje prisilnih nestanaka (čl. 16-23)

Zabrana vraćanja (Non-refoulement)

29. Komitet primjećuje da domaći zakoni još uvijek ne predviđaju eksplicitnu zabranu protjerivanja, vraćanja, predaje ili izručenja kada postoje ozbiljni razlozi za vjerovanje da će osoba biti u opasnosti od podvrgavanja prisilnom nestanku (čl. 16).

30. Komitet preporučuje da Država potpisnica unese u svoje zakone odredbe koje predviđaju eksplicitnu zabranu protjerivanja, vraćanja, predaje ili izručenja kada postoje ozbiljni razlozi za vjerovanje da će osoba biti u opasnosti od podvrgavanja prisilnom nestanku.

Shodno odgovoru Ministarstva pravde BiH, Bosna i Hercegovina je u članu 109. Zakona o strancima ("Službeni glasnik BiH", broj 88/15), propisala eksplicitnu zabranu protjerivanja, vraćanja, predaje ili izručenja kada postoje ozbiljni razlozi za vjerovanje da će osoba biti izložena stvarnom riziku da bude podvrgnuta smrtnoj kazni ili pogubljenju, mučenju, nehumanom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju. Stranac neće biti prisilno udaljen ili vraćen u zemlju u kojoj nije zaštićen od slanja na

Nacionalni preventivni mehanizam

31. Komitet je zabrinut zbog kašnjenja sa usvajanjem zakona o osnivanju Nacionalnog preventivnog mehanizma, koji je predviđen da bude u okviru institucije Ombudsmena. Takođe sa zabrinutošću primjećuje da se budžetska sredstva koja se izdvajaju za Ombudsmena stalno smanjuje od 2010. godine, bez obzira na proširenje njegovog mandata (čl. 17).

32. Komitet preporučuje da Država potpisnica ubrza osnivanje Nacionalnog preventivnog mehanizma, da ga što prije stavi u punu funkciju i osigura mu dovoljno ljudskih i finansijskih resursa

Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, usvojila je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH, br.61/23). Ovim zakonom predviđa se i uspostava Preventivnog mehanizma koji će biti uspostavljen u okviru **Institucije Ombudsmena za ljudska prava BiH.**

Obuke o Konvenciji

33. Dok konstatuje da se obuka o ljudskim pravima i drugim temama koje su povezane sa Konvencijom organizuje za različite državne aktere, Komitet žali zbog odsustva specifičnih i redovnih obuka o Konvenciji (čl. 23).

34. Komitet preporučuje da Država potpisnica osigura da svo osoblje za provedbu zakona, bez obzira da li je civilno ili vojno, medicinsko osoblje, javni službenici i druge osobe koje mogu biti uključene u pritvor ili postupanje sa osobama lišenim slobode, uključujući i sudije, tužioce i druge službenike koji su odgovorni za provođenje pravde, dobije odgovarajuću i redovnu obuku o odredbama Konvencije, u skladu sa članom 23.

Prema Ministarstvu pravde BiH, u svrhu edukacije državnih službenika i zaposlenika u zavodima za izvršenje krivičnih sankcija, Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine je učestvovalo u nekoliko projekata vezano za edukaciju, podržanih od strane međunarodne zajednice u okviru kojih je izrađeno 18 priručnika, odnosno drugih edukativnih materijala sa ukupno 2056 stranica. Primjera radi, u okviru Zajedničkog programa Evropske unije i

Vijeća Evrope pod nazivom "Jačanje mehanizama zaštite ljudskih prava pritvorenika, odnosno zatvorenika u BiH – HORIZONTAL FACILITY ZA ZAPADNI BALKAN I TURSKU" izrađena su tri priručnika za postupanje sa licima lišenim slobode u zatvorenom okruženju, namijenjeni zavodskom osoblju, u kojima su istaknute najnovije preporuke međunarodnih tijela i međunarodni standardi koje je potrebno provoditi u smislu poštivanja ljudskih prava.

Ministarstvo pravde RS je dostavilo odgovor da je u navedenim projektima obuka učestvovali i entitetska ministarstva pravde i ustanove za izvršenje krivičnih sankcija.

Mjere reparacije i zaštite djece od prisilnih nestanaka (čl. 24 i 25)

Definicija žrtve

35. Dok konstatuje tvrdnje Države potpisnice da pojam "oštećeni" pokriva svakog pojedinca koji je pretrpio štetu kao direktan rezultat prisilnog nestanka, Komitet je zabrinut što domaći zakoni ne uključuju definiciju žrtve koja je u skladu sa članom 24, stav 1. Konvencije (čl. 24).

36. Država potpisnica treba uvesti potrebne izmjene i dopune zakona kako bi se uspostavila definicija žrtve koja odgovara definiciji žrtve sadržanoj u članu 24, stav 1. Konvencije (čl. 24).

Prema Ministarstvu pravde BiH u okviru izmjena I dopuna Zakona o krivičnom postupku, koje priprema Radna grupa, definicija žrtve će biti uvrštena u zakon u skladu sa Konvencijom, kao i druga pitanja vezano za definisanje ovog pojma. Definicija žrtve je uvrštena u Nacrt Zakona o krivičnom postupku, koji je pripremila radna grupa. Također, u ovaj zakon su uvrštena i posebna prava žrtve, međutim ovaj zakon još nije usvojen.

Pravo na reparaciju i brzu, pravičnu i adekvatnu nadoknadu

37. Komitet je zabrinut:

(a) zbog nedostatka nacionalnog programa za reparaciju koji bi takođe uključivao nadoknadu, restituciju, rehabilitaciju, zadovoljštinu i garanciju neponavljanja;

(b) što je neosnivanje Fonda za podršku porodicama nestalih osoba, koji je trebao biti formiran prije više od deset godina u skladu sa Zakonom o nestalim osobama, rezultiralo uskraćivanjem prava rodbine nestalih osoba na ostvarivanje nadoknade;

(c) zbog nepostojanja državnog zakona o pristupu socijalnim davanjima za rodbinu nestalih osoba;

(d) što se pojmovi reparacije i socijalnih davanja žrtvama rata preklapanja i zbog razlika, a na osnovu mjesta prebivališta, u pristupu i nivou socijalnih davanja i drugih mjera socijalne zaštite; i

(e) što nekoliko zakona pravo na socijalna davanja ili druge oblike nadoknade koje se daju žrtvama prisilnih nestanaka uslovljavaju proglašenjem nestalog lica umrlim.

U tom smislu, Komitet pozdravlja informacije koje je delegacija Države potpisnice dala u vezi preduzetih koraka na izmjeni člana 27. Zakona o nestalim osobama, koji predviđa da će se osobe koje se vode kao nestale, a čiji nestanak je potvrđen u Centralnoj evidenciji nestalih osoba, smatrati umrlim i kao takve biti upisane u matičnu knjigu umrlih (čl. 24).

38. Država potpisnica treba da garantuje pravo na reparaciju i da automatski daje pravičnu i adekvatnu naknadu svim licima koja su pretrpjela štetu kao direktan rezultat prisilnog nestanka, bez obzira na to kada je on počinjen, pa čak i ako krivični postupak nije pokrenut protiv mogućih počinitelja ili oni nisu identifikovani. U tom smislu, Komitet preporučuje da Država potpisnica:

(a) usvoji, kao prioritet, sveobuhvatan i rodno osjetljiv sistem reparacije koji će u potpunosti biti u skladu sa članom 24, stavovi 4. i 5. Konvencije;

(b) preduzme korake da zaobiđe izazove koji sprečavaju osnivanje Fonda za pomoć porodicama nestalih osoba;

(c) osigura da rodbina nestalih osoba ima pristup socijalnim davanjima i drugim mjerama socijalne zaštite i da one budu usklađene na različitim nivoima vlasti; i

(d) ukine zakonsku obavezu da se žrtva prisilnog nestanka mora proglasiti umrlom da bi rodbina imala pristup socijalnim davanjima ili drugim vrstama nadoknade i ubrza izmjenju člana 27. Zakona o nestalim osobama sa ciljem stavljanja van snage automatskog proglašenja umrlim onih čija su imena upisana u Centralnu evidenciju nestalih osoba.

Tužilaštvo BiH u svom odgovoru navodi da je u cilju proaktivnog djelovanja radi osiguranja prava na reparaciju doneseno Obavezno uputstvo glavnog tužioca Tužilaštva BiH broj A-21/23 od 13.01.2023. godine o postupanju tužilaca u odnosu na imovinske zahtjeve oštećenih u predmetima ratnih zločina — radnji izvršenja silovanja i seksualnog nasilja — i krivičnih djela trgovine ljudima. Navedenim Obaveznim uputstvom propisuje se obaveza svim tužiocima Tužilaštva BiH da preduzimaju sve potrebne mjere i radnje u okviru istraga u predmetima ratnih zločina — radnji izvršenja silovanja i seksualnog nasilja radi ostvarenja imovinskopravnih zahtjeva oštećenih. Shodno Obaveznom uputstvu navedene radnje tužioci su dužni poduzimati u toku cijelog postupka, odnosno od perioda prijave i istrage potrebno je da se prikupljaju svi potrebni dokazi za ostvarenje prava oštećenih. O navedenom Uputstvu službenici zaduženi za podršku svjedocima i žrtama iste upoznaju sa njihovim pravima i mogućnosti realizacije istih.

Prema **Ministarstvu rada i socijalne politike FBiH**, kada je u pitanju dio preporuke:

(a) Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, - još od 2004. godine u saradnji sa nadležnim kantonalnim organima, provodi jedan vid reparacije porodica nestalih osoba. Naime, prava koja su civilnim žrtvama rata propisana u Zakonu o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom („Službene novine Federacije BiH“ br: 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 45/16 i 40/18), ostvaruju i članovi porodica nestalih osoba, u skladu sa utvrđenim uvjetima. Svrha ovih naknada, koje se vrše u mjesečnom iznosu, je reparacija civilnih žrtava rata za preživjeli gubitak koji je proistekao iz ratnih okolnosti, u konkretnom slučaju nestanak člana porodice. Napominjemo da je pogrešno svrstavanje ovih naknada u sferu socijalnih naknada, jer se ne vezuje za socijalne potrebe nego za status porodice nestale osobe.

(b) preduzme korake da zaobiđe izazove koji sprečavaju osnivanje Fonda za pomoć porodicama nestalih osoba;

Ovo pitanje nije u nadležnosti Federalnog ministarstva rada i socijalne politike.

Iako je propisano odredbama Zakona o nestalim osobama, tačnije članom 15. Fond za potporu porodicama nestalih osoba Bosne i Hercegovine nikada nije uspostavljen.

(c) osigura da rodbina nestalih osoba ima pristup socijalnim davanjima i drugim mjerama socijalne zaštite i da one budu usklađene na različitim nivoima vlasti;

Sve osobe koje se nađu u stanju socijalne potrebe, u skladu sa mogućnostima nadležnih organa, ostvaruju zakonom utvrđena prava iz oblasti socijalne zaštite, bez diskriminacije. U situaciji gdje se ostvarivanje određenog prava vrši prioritarno, civilne žrtve rata, što uključuje i porodice nestalih osoba, imaju prioritet. Takva je situacija kod utvrđivanja prava na stambeno zbrinjavanje, pomoć u liječenju, ostvarivanje prava učeničku stipendiju, itd.

(d) ukine zakonsku obavezu da se žrtva prisilnog nestanka mora proglasiti umrlom da bi rodbina imala pristup socijalnim davanjima ili drugim vrstama nadoknade i ubrza izmjenu člana 27. Zakona o nestalim osobama sa ciljem stavljanja van snage automatskog proglašenja umrlim onih čija su imena upisana u Centralnu evidenciju nestalih osoba.

Izmjenama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom („Službene novine Federacije BiH“ broj 40/18), stavljena je van snage odredba kojom je bilo propisano da porodice nestalih osoba pravo na porodičnu invalidninu ostvaruju pod uvjetom da proglase ili pokrenu postupak proglašenja nestalog člana porodice umrlim.

Prava definirana propisima iz oblasti socijalne zaštite porodice nestalih osoba ostvaruju kao i porodice poginulih civilnih žrtava rata, bez obaveze proglašenja nestale osobe umrlom.

Izmjena člana 27. Zakona o nestalim osobama nije u nadležnosti Ministarstvu rada i socijalne politike FBiH

Prema Ministarstvu zdravlja i socijalne zaštite RS:

(a) Prava propisana Zakonom o socijalnoj zaštiti pripadaju licima koja ispunjavaju propisane uslove bez obzira na razlike u rasi, boji kože, polu, jeziku, političkom, nacionalnom i vjerskom opredjeljenju, socijalnom i ekonomskom porijeklu, mjestu rođenja, invalidnosti ili bilo kojem drugom statusu, a ustanove socijalne zaštite obezbjeđuju ravnopravnost u pristupu i korištenju prava sadržanih u ovom zakonu i u svom djelovanju sprečavaju svaki vid diskriminacije, direktne ili indirektno, po bilo kom osnovu. Takođe, fizička i pravna lica koja primjenjuju ovaj zakon dužna su da poštuju dostojanstvo, ličnost korisnika i da brinu o njegovom interesu.

(c) Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske navodi da je članom 17. i 18. Zakona o socijalnoj zaštiti propisano da je korisnik socijalne zaštite je lice koje se nalazi u stanju socijalne potrebe, između ostalih dijete i punoljetno lice, kojem je zbog posebnih okolnosti potrebna socijalna zaštita, odnosno koje se nađe u stanju socijalne potrebe zbog siromaštva, pretrpljene elementarne nepogode, ratnog stradanja, izbjeglištva, migracije, repatrijacije, smrti jednog ili više članova porodice, dugotrajnog liječenja, otpusta iz ustanove ili drugih nepredvidivih okolnosti.

Prava u socijalnoj zaštiti po ovom zakonu su novčana pomoć, dodatak za pomoć i njegu drugog lica, lična invalidnina, podrška u izjednačavanju mogućnosti djece i omladine sa smetnjama u razvoju, smještaj u ustanovu, zbrinjavanje u hraniteljsku porodicu, pomoć i njega u kući, dnevno zbrinjavanje, jednokratna novčana pomoć i savjetovanje. Uslovi za ostvarivanje prava iz oblasti socijalne zaštite i visini ostvarenog prava jedinstveni su na području cijele Republike Srpske i nemaju diskriminatorni karakter ni po jednom osnovu, te su članom 56. Zakona o socijalnoj zaštiti jasno propisani uslovi za ostvarivanje prava iz socijalne zaštite.

Preporuke navedene pod b) i d) nisu u nadeležnosti Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske

Zakonodavstvo koje se odnosi na nezakonito odvođenja djece

39. Komitet je zabrinut zbog nedostatka odredbi kojima se posebno kažnjavaju radnje koje se odnose na nezakonito odvođenja djece navedeno u članu 25, stav 1. Konvencije. Komitet takođe sa zabrinutošću konstatuje da se sudbina i mjesto gdje se 94 djece žrtava prisilnog nestanka iz 1995. godine u Srebrenici još uvijek trebaju utvrditi (čl. 25).

40. Komitet preporučuje da Država potpisnica usvoji potrebne zakonodavne mjere kako bi radnje navedene u članu 25, stav 1. Konvencije propisala kao posebna krivična djela i za takve radnje utvrdila kazne u skladu sa njihovom izuzetnom težinom. Komitet takođe poziva Državu potpisnicu da nastavi svoje napore na traženju i identifikaciji nestale djece u skladu sa članom 25, stav 2. Konvencije.

Prema Ministarstvu pravde BiH, u okviru izmjena i dopuna Krivičnog zakona BiH, koje priprema Radna grupa, bit će uvrštena i posebna odredba koja propisuje posebne kazne za prisilne nestanke djece u skladu sa Konvencijom. Radna grupa koja radi na izmjenama i dopunama Krivičnog zakona BiH je već razmatrala preporuke i pripremila odredbe kojima se vrši usklađivanje zakona sa Konvencijom.

D. Širenje znanja o Konvenciji i dalji rad

- 41.** Komitet želi podsjetiti na obaveze koje su države preduzele kada su postale potpisnice Konvencije i, s tim u vezi, poziva Državu potpisnicu da osigura da sve mjere koje usvoji, bez obzira na njihovu prirodu ili organ iz koga potiču, budu u potpunosti u skladu sa obavezama koje je preuzela kada je postala potpisnica Konvencije i drugih relevantnih međunarodnih instrumenata. Komitet naročito poziva Državu potpisnicu da osigura efikasnu istragu svih prisilnih nestanaka i puno uživanje prava žrtava, kao što je navedeno u Konvenciji.

- 42.** Komitet takođe želi da naglasi posebno okrutan efekat prisilnih nestanaka na ljudska prava žena i djece. Žene koje su podvrgnute prisilnom nestanku su posebno osjetljive na seksualne i druge oblike rodno zasnovanog nasilja. Žene koje su rodbina nestalih osoba posebno imaju šanse da trpe ozbiljnu socijalnu i ekonomsku ugroženost i da budu izložene nasilju, progona i odmazdi, kao rezultat njihovih napora da pronađu svoje najmilije. Djeca koja su žrtve prisilnog nestanka, bilo zbog toga što su i sami bili izloženi nestanku ili zato što trpe posljedice nestanka njihovih rođaka, su posebno osjetljivi na brojna kršenja ljudskih prava, uključujući zamjenu identiteta. U tom kontekstu, Komitet stavlja poseban naglasak na potrebu da Država potpisnica osigura da se koristi rodna perspektiva i pristup primjeren djeci u primjeni prava i obaveze iz Konvencije.

- 43.** Državi potpisnici se preporučuje da široko distribuira Konvencijue, svoj izvještaj podnosjen na osnovu člana 29, stav 1. Konvencije, pismene odgovore na listu pitanja koju je sastavio Komitet i ove zaključne napomene, kako bi se podigla svijest sudske, zakonodavne i upravne vlasti, civilnog društva i nevladinih organizacija koje djeluju u Državi potpisnici, kao i šire javnosti. Komitet takođe podstiče Državu potpisnicu da promoviše učešće civilnog društva u realizaciji ovih zaključnih napomena.

- 44.** Država potpisnica, u skladu sa poslovníkom Komiteta, treba najkasnije do 14. oktobra 2017. godine dostaviti relevantne informacije o realizaciji njegovih preporuka sadržanih u tačkama 18, 20 i 32.

- 45.** Na osnovu člana 29, stav (4) Konvencije, Komitet zahtijeva da Država potpisnica dostaviti, najkasnije do 14. oktobra 2022. godine, konkretne i ažurirane informacije o realizaciji svih njegovih preporuka i bilo koje druge nove informacije o ispunjavanju obaveza iz Konvencije, u dokumentu koji će biti pripremljen u skladu sa smjernicama o obliku i sadržaju izvještaja koji podnose Države potpisnice u skladu sa članom 29. Konvencije (pogledati CED/C/2, tačka 39). Komitet ohrabruje Državu potpisnicu da promoviše i omogućí učešće civilnog društva u pripremi ovih informacija.

III Spisak najvažnijih međunarodnih instrumenata u oblasti ljudskih prava čija je Bosna i Hercegovina strana ugovornica

- a) Konvenciju o sprječavanju i kažnjavanju zločina i genocida, („Sl. list R BiH“, broj: 25/93), sukcesija, 29. 12. 1992. godine,
- b) Konvencija o neprimjenjivanju statutarne ograničenja u ratu za zločine protiv čovječnosti, („Sl. list R BiH“, broj: 25/93, sukcesija 1. 9. 1993. godine,
- c) Međunarodnu konvenciju o sprječavanju i kažnjavanju zločina u svezi s aparthejdom, („Sl. list R BiH“, broj: 25/93, sukcesija 1. 9. 1993. godine,
- d) Međunarodnu konvenciju o sprječavanju rasne diskriminacije u sportu ("Službeni list R BiH", broj: 25/93), sukcesija 1. 9. 1993. godine,
- e) Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (ICESCR) – ("Službeni list R BiH", broj: 25/93, sukcesija 1. 9. 1993. godine,
- f) Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (CCPR) – ("Službeni list R BiH", broj: 25/93), sukcesija 1. 9. 1993. godine,
- g) Fakultativni protokol uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (CCPR-OP1) - ratifikacija 1. 3. 1995. godine,
- h) Drugi Fakultativni protokol uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima čiji je cilj ukidanje smrtno kazne (CCPR-OP2-DP) - potpisan - 7. 9. 2000, ratifikacija 16. 3. 2001. godine,
- i) Međunarodnu konvenciju o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije (CERD) – ("Službeni list R BiH", broj: 25/93), sukcesija 16. 7. 1993. godine,
- j) Konvenciju o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) – ("Službeni list R BiH", broj:25/93), sukcesija 1. 9. 1993. godine,
- k) Fakultativni protokol uz Konvenciju o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW-OP)- potpisan 7. 9. 2000., ratificiran 4. 9. 2002. godine,
- l) Konvenciju protiv mučenja i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja (CAT) – ("Sužbeni list R BiH", broj: 25/93), sukcesija 1. 9. 1993. godine,
- m) Konvenciju o pravima djece (CRC) - ("Službeni list R BiH", broj: 25/93), sukcesija, 1. 9. 1993. godine,
- n) Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djece (CRC-OP-C) o učešću djece u oružanim sukobima potpisan 7. 9. 2000. godine, još uvijek nije deponovan instrument o ratifikaciji,
- o) Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djece (CRC-OP-SC) o prodaji djece, dječjoj prostituciji i pornografiji -potpisan 7. 9. 2000., ratifikacija 4. 9. 2002. godine,
- p) Međunarodnu konvenciju o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih porodica (MWC)- pristupanje, 13. 12. 1996. godine,
- q) Konvenciju o statusu izbjeglica iz 1951.- sukcesija 1.9.1993. godine,

- r) Protokol o statusu izbjeglica iz 1967. - sukcesija 1.9.1993. godine.,
- s) Protokol za sprječavanje, zaustavljanje i kažnjavanje trgovine ljudima, naročito ženama i djecom, kojim se dopunjuje Konvencija UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala,
- t) Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnenim, morskim i zračnim putom, kojim se dopunjuje Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala., "Službeni glasnik BiH", broj: 3/02, ratifikacija 27. 3. 2002. godine,
- u) Protokol za sprječavanje zaustavljanje i kažnjavanje trgovine ljudima, naročito ženama i djecom, kojim se dopunjuje konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala, ("Službeni glasnik BiH", broj: 3/02), ratifikacija 27. 3. 2002. godine,
- v) Međunarodna Konvencija za zaštitu svih osoba od prisilnog nestanka, ratifikacija (ICPED), („Službeni glasnik BiH“, Međunarodni ugovori, br. 3/12 od 15.03.2012. godine).
- z) Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom i Fakultativni protokol (CRPD), ratifikovana 12.03.2010. Stupila na snagu 11.04.2010. godine